



mpc
METODICKO-PEDAGOGICKÉ CENTRUM

**VZDELÁVANÍM
PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV
K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH
RÓMSKYCH KOMUNÍT**



Moderné vzdelávanie pre vedomostnú spoločnosť / Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov EÚ

Kód ITMS: 26130130051

číslo zmluvy: OPV/24/2011

Metodicko – pedagogické centrum

Národný projekt

VZDELÁVANÍM PEDAGOGICKÝCH ZAMESTNANCOV K INKLÚZII MARGINALIZOVANÝCH RÓMSKYCH KOMUNÍT

Mgr. Mária Lunterová

Môj domov
(s pracovnými listami)

Vydavateľ: Metodicko-pedagogické centrum,
Ševčenkova 11, 850 01
Bratislava

Autor UZ: Mgr. Mária Lunterová

Kontakt na autora UZ: Základná škola Telgárt,
zs.telgart@centrum.sk

Názov: **Môj domov**

Rok vytvorenia: 2014

**Oponentský posudok
vypracoval:** Mgr. Marta Klajbanová

ISBN 978-80-565-0303-4

Tento učebný zdroj bol vytvorený z prostriedkov projektu Vzdelávaním pedagogických zamestnancov k inklúzii marginalizovaných rómskych komunit. Projekt je spolufinancovaný zo zdrojov Európskej únie.

Text neprešiel štylistickou ani grafickou úpravou.

Obsah:

1. Geografická poloha obce
2. História obce
3. Telgárt a okolie v literatúre
4. Telgárt v tvorbe rodáka Michala Spišiaka

Milí žiaci!

Občas sa v každom z nás vynárajú otázky, čo viem o mieste, kde som sa narodil, o kraji v ktorom žijem, o jeho minulosti a histórii? Aký bol život ľudí, ktorí tu žili predtým?

Ponúkam Vám niekoľko zdrojov, aby ste si prehľadali vedomosti o polohe a histórii obce, aby ste spoznali príbehy, legendy spojené s históriou obce, poznali ľudové piesne, zvyky a tradície, významné osobnosti regiónu. Chcem Vám pripomenúť, ani v dnešnej pretechnizovanej a uponáhľanej dobe nezabúdajú ľudia na svoj rodný kraj. Jedným z nich je aj rodák z Telgártu Michal Spišiak, ktorý vo svojich dielach opisuje obyčajný, skutočný život a vnímanie prostých ľudí, jedinečnú krásnu ale skúpu prírodu, v ktorej leží Telgárt.

Pri vypracovaní úloh si prehľadajte zemepisné, historické a kultúrne vedomosti nielen prostredníctvom internetových zdrojov, ale aj čítaním klasickej knihy.

Verím, že týmito zdrojmi vzbudím u Vás väčší záujem o kultúrne a literárne dedičstvo, budete skúmať a objavovať vlastnú kultúru.

PRACOVNÝ LIST PRE ŽIAKA – Geografická poloha

1. Napíš zvisle názov obce, v ktorej žiješ a na začiatkové písmená napíš vety!
2. V ktorej časti Slovenska sa nachádza obec, kde žiješ?
3. Obklopujú ju aj niektoré národné parky?

Ak áno, napíš, ktoré?

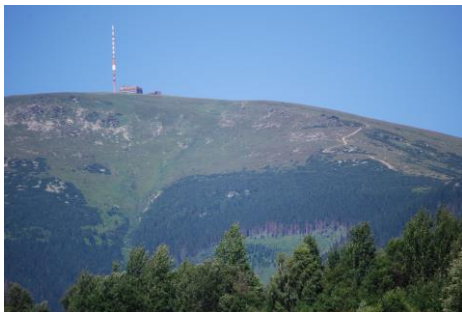
4. Aká rieka vyviera v blízkosti?

5. Slová: KRÁĽOVA HOĽA, NÍZKE TATRY, MURÁNSKA PLANINA, SLOVENSKÉ RUDOHORIE, STRATENÝ POTOK napíš správne!

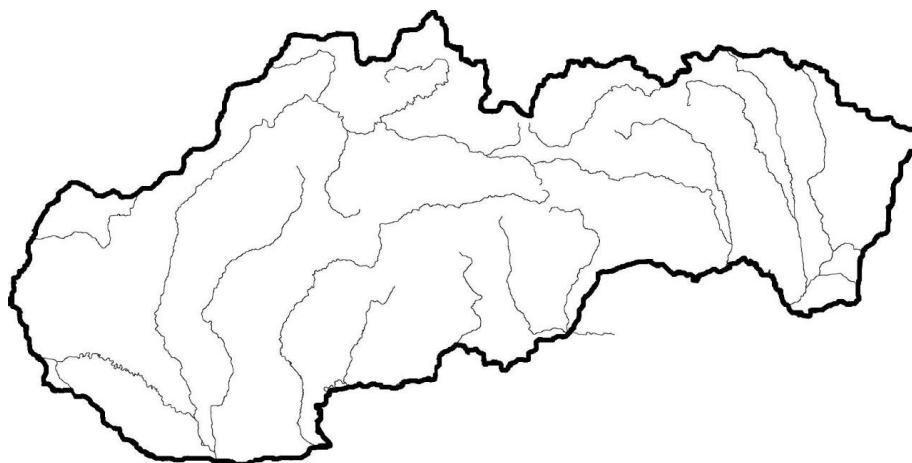
.....

6. Nájdi ukryté slová, napíš ich a k obrázkom prirad' správne pomenovanie:

(pokcho, ľokráva ľaho, váňkri)



7. Na mape označ Kráľovu hoľu a dopíš rieky, ktoré pod ňou vyvierajú!



8. Doplň:

Pod Kráľovou hoľou pramena rieky: H ____, H ____, H ____ a Č ____ V ____.

9. Doplň do tabuľky!

Najbližšie dediny			
Najbližšie mestá			
Najbližšie kopce			
Najbližšie jaskyne			

10. Z písmen **SLOVENSKO**, utvor 15 nových slov – podstatných mien, ktoré poznáme všetci napr. OKO, SLON

História obce

Telgárt ako usadlosť vznikla v roku 1326 pri prameni Hnilca na niekdajšej juho-severnej ceste spájajúcej Gemer so Spišom. Hovoria o tom údaje Jágerskej kapituly. Usadlosť založil Mikuláš, syn Ladislava zo Spiša, ktorý pre tento účel vyklčoval les patriaci muránskemu hradnému panstvu. On i jeho potomkovia dostali právo podľa nemeckých slobôd krupinských od magistrov Kuna a Jána, synov grófa Benedikta, syna Detrichovho, aby skolťás založil osadu. Asi po dvoch storočiach obyvatelia túto lokalitu opustili. Jedna z alternatív hovorí, že to zapríčinil vpád krymských Tatárov, ktorí osadu vypálili. Obyvatelia, ktorí sa zachránili založili novú osadu v lokalite pri sútoku Zubrovce a Hrona. Názov Telgárt pochádza z nemeckého Tiergarten, t.j. zverinec, obora. Okolie muselo byť bohaté na zver. To je druhá alternatíva, prečo zemepán v 16. storočí usadlosť presťahoval. Obyvatelia sa zaoberali chovom dobytky.

V urbári z roku 1549 je na Gemerskom Horehroní zaznamenaných päť osád s dostatkom lesov a horských pasienkov, ktoré v rámci panstva Muráň tvorili zvláštny celok. Patril sem aj Thyrgart. Osadníci týchto osád sa riadili vlastnými zákonmi.

V roku 1720 Štefan II. Koháry donačnou listinou dostal do vlastníctva horehronské obce aj s celým Muránskym panstvom. Počas panstva Ištvana Koháryho prijali obyvatelia Telgártu gréckokatolícke vyznanie. V roku 1784 dal František Koháry postaviť kostol.



Pracovné príležitosti obyvateľom obce poskytovali rozsiahle lesné komplexy, horehronské železiarne patriace Coburgovcom.

Telgárt patril v roku 1928 do Gemersko-malohontskej stolice. V dlhoročnej histórii obce Telgárt sa jeho názov v priebehu storočí menil. Jazykovedec Milan Majtán uvádza tieto zmeny názvu obce: rok 1549 – Thyrgart, r.1566 – Terghart, 1573 – Thierarth, r. 1612 – Tergard, r. 1650 – Telgard, rok 1782 – Tergod oder Tiergarten, r. 1773 – Tergarth, r. 1863 Telgart.

Pokojný život v obci narušila v roku 1914 1. svetová vojna, ktorá ostro poznačila životy a osudy mnohých rodín, ale aj hospodárska kríza, ktorej dôsledkom bolo vyst'ahovalectvo.

V máji 1931 sa pri telgártskom tuneli začala stavba trate Červená Skala – Margecany. Znižovanie miezd, zlé ubytovacie a sociálne podmienky viedli robotníkov k nespokojnosti a štrajkom. Dňa 12.-14. júna 1932 štrajkovalo za zvýšenie miezd 948 robotníkov. Pri stretnutí s četníkmi bol zastrelený jeden robotník. Štrajk sa skončil víťazstvom robotníkov, ktorým boli zvýšené mzdy. Najpozoruhodnejšou stavbou na tejto trati je jediný skrutkový tunel na Slovensku a železobetónové oblúkové viadukty cez Chmarošku. Tunel je pomenovaný po Kornelovi Stodolovi. Dĺžka tunela je 1239 m a prekonáva výšku 31 m. Po sedlo Besník sú ešte ďalšie dva tunely – Kronske, dlhý 250 m a Besnícke s celkovou dĺžkou 848 m.



V roku 1943 bola zriadená v Telgárte Meteorologická stanica Hydrometeorologického ústavu v Bratislave, ktorá bola počas SNP poškodená. V roku 1946 bola obnovená a sleduje všetky klimatické činitele, vykonáva synoptický výskum a fenologické pozorovania.



Ďalší krutý osud stihol obec v čase 2. svetovej vojny. Významnú úlohu zohral Telgárt aj počas Slovenského národného povstania. Začiatkom septembra 1944 z Poľska postupujúce jednotky 86 SS divízie zatlačili zvyšky povstaleckého 5. Pešieho pluku od Kežmarku, Popradu až do Telgártu. Mnoho telgárskych mužov vstúpilo do povstaleckej armády a dvadsaťdva odišlo k partizánom. Povstalecká armáda pod vedením tzv. železného kapitána Staneka, sovietskeho dôstojníka Rzezného za výdatnej pomoci partizánov z brigády Jánošík a kpt. Nálepku vybojovala strategickú bitku s SS – jednotkami útvarov Viking, Norland a Elsas.

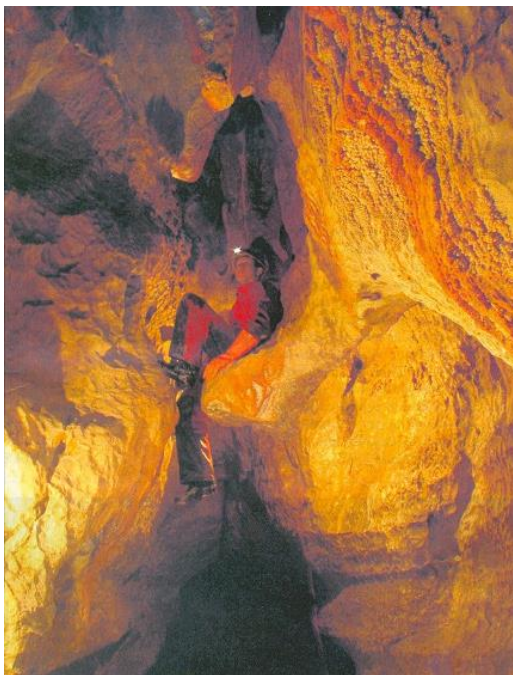
Dňa 5. septembra 1944 Nemci Telgárt vypálili, zhorelo 263 domov a zavraždili niekoľko občanov.



Povstalci obec dobyli späť a držali tu obranu. Telgárt bol oslobodený 27. januára 1945 rumunskou armádou. S budovaním vypálenej obce sa začalo v roku 1947. Výstavba domov prebiehala s pomocou štátu do roku 1956 v rôznych etapách.

V roku 1948 bola obec premenovaná na Švermovo. Obec dostala názov po českom novinárovi Jánovi Švermovi, ktorý počas povstania zahynul pod Chabencom. Telgárt'ania, ale ani ľudia v blízkom okolí, sa s týmto názvom nikdy nestotožnili. Všetko, čo v obci vzniklo počas nasledujúcich štyridsiatich rokov, nazvali podľa pôvodného názvu obce: napr. kino Telgárt, hotel Telgárt, Folklorný súbor Telgárt. Starý historický názov sa obci vrátil v roku 1990.

V roku 2003 sa podaril pri obci Telgárt, pod Dlhým vrchom vo výbežku Muránskej planiny, najvýznamnejší objav na Slovensku za posledných 21 rokov. Speleológovia tu objavili jaskyňu – Stratený potok. Zamerané sú už dva kilometre podzemia.



PRACOVNÝ LIST PRE ŽIAKA - História

1. Doplň vetu:

Moja obec vznikla v storočí, v roku

2. Zisti, ako vznikol názov tvojej obce!

3. Napíš tri udalosti z histórie v časovej postupnosti, ku každej prirad' aj rok!

.....
.....
.....

4. Menil sa v priebehu storočí názov obce? Ak áno, uveď kedy?.....

5. Nachádza sa niečo výnimočné v obci, čo sa v inej obci bežne nenachádza?

Á N

Ak áno, napíš na čo slúži

6. Ktoré tri miesta by si ukázal svojmu kamarátovi vo svojom okolí, keby si ho chcel ohúriť? Zdôvodni prečo?

.....
.....
.....

7. Zakrúžkuj, akým chovom sa v minulosti zaoberali obyvatelia vašej obce!



8. Doplň vetu:

Z pastierov oviec sa postupne stávajú v 18. storočí chovatelia _____ a



_____, výrobcovia _____ a uhliar_.

9. Ktorá prírodná katastrofa zasiahla do života tvojich predkov? Dopíš udalosť a rok!





10. Na webovej stránke <http://slovník.juls.savba.sk/> vyhľadaj, aké priezviská sa najčastejšie vyskytujú v tvojej obci. Vypíš prvých päť a zorad' podľa abecedy!

11. Nakresli významné pamiatky!

Obraz Telgártu a okolia v literatúre

V katastri obce Telgárt, pod Kráľovou hoľou, pramení druhá najväčšia rieka Hron. Mnohé rozprávky a povesti hovoria o kráľovi Matejovi a jeho družine, ktorý miloval prírodu a bol chýrnym poľovníkom. Často chodil preoblečený na Kráľovu hoľu. Raz na poľovačke zablúdil v tmavej noci. V diaľke zbadal svetielko, za ktorým sa vybral. V chalúpke kde ho prenocovali, sa do rána narodil uhliarovi syn. Kráľ dal zastreliť kamzíka a dieťa pomenoval Kamzík, aby malo po ňom pamiatku. Dodnes v dedine bývajú Kamzíkoveci. Často chodil v prestrojení ako poľovník, či tulák krajinou a naprával krivdy. Za strechu nad hlavou, stravu a nocľach sa vždy štedro odmenil.

Kráľovu hoľu zvečnili vo svojej poézii viacerí štúrovskí básnici. Považovali ju za miesto, kde sa schádzala Jánošíkova zbojnícka družina. Často bola preto námetom pre stvárňovanie vlastenectva, ako aj symbolom pevnosti.



Básnik **Ján Botto** svoju lyricko-epickú skladbu **Smrť Jánošíkova** zakomponoval do prostredia Nízkych Tatier. Ako cieľ či miesto „odrazu“ si zvolil pre svojho hrdinu Jánošíka práve Kráľovu hoľu. Nevedel, či Jánošík na Kráľovej holi bol či nie, staval na jej majestátnosť a viditeľnosť z ďaleka.

....“ *Horí ohník, horí na Kráľovej holi.*

Ktože ho nakládok? – dvanásti sokoli“

Dvanásti sokoli, sokolovia bieli,

akých ľudské oči viacej nevideli“.....

Básnik romantizmu **Samo Chalupka** dal jednej zo svojich básni Názov **Kráľohol'ská**.

.... "Na Kráľovej holi
jasná vatra svieti
okolo tej vetry
dvanásť hôrných detí"...

Ján Komorovský, ktorý písal o kráľovi Matejovi, v súvislosti s Kráľovou hoľou uvádza:
„Aj vo Švermove (Telgárte) ľudia hovoria, že kráľ Matej rád chodieval aj s ministrami na hoľu a tam tiež obedoval. Bol tam urobený zo skaly stôl aj so sedadlami dokoola. Ľudovú tradíciu o návštevách kráľa Mateja na Kráľovej holi potvrdzujú oddávna mnohé prisomné správy. Už roku 1610 je toto ľudové podanie zaznačené v diele Mateja Bodó o Gemerskej stolici. Aj slovenský učenec Matej Bel v diele Hungariae antiquae at novae Prodrromus z roku 1723 odvodzuje názov Kráľovej hole od Mateja Korvína, ktorý sem chodil na poľovačky.“

Komorovský pokračuje: Začiatkom tohto storočia Július Botto takto písal o Kráľovej holi:
„Nad osadami Vernár, Telgárt a Šumiac vyčnieva veľkolepá Kráľova hoľa, majúca meno alebo od kráľa Bélu IV., z bitky od Šajavy do Turca tadial'to utekavšieho, alebo od kráľa Mateja Korvína, ktorý na nej viac ráz poľoval.“

Jozef Červínka vo svojej knihe reportáži **Otvárači bráničiek** dokáže výstižne opísať prácu, ktorú ľudia každodenne vykonávali bez vážnejšieho zamyslenia sa nad ňou. Niekoľko strán venoval i mocným telgártskym chlapom, ktorí v zime či daždi pracovali v hore. Ich namáhavú prácu večer vystriedala chuť si zaspievať, vyspovedať sa v piesni, vykričať si žiale, ale aj zažartovať si. Vo svojej knihe hovorí o ľuďoch, ktorí aj uprostred ťažkostí sú schopní rozdávať lásku a otvárať svoje srdcia. ...“*Odjakživa tu býval život tvrdý. Ťažký a biedny. V zime metrové snehy a kvílivé fujavice. Hneď z jari hnoj naložiť na voz a vyviezť na úzke polička. Poorat' a posiat'. Jedni chlapi v hore rúbali drevo, druhí ho zväžali do doliny. Ak však vyrástlo v rodine priveľa krkov a málo chleba, mnohí odchádzali na Dolnú zem za robotou. V jeseni, po kosbách a zemiakoch, sa stretávali mladí na priadkach. Hralo sa a spievalo pri muzike, pri heligónke, či iba tak, pri ústnej harmonike. Aby život trocha skrásnel, znežnel, aby sa stal trocha ľahším, trocha znesiteľnejším. Pieseň sprevádzala Telgártana od kolisky po celé roky, až kým mu vykopali hrob v cintoríne na úpäti Kráľovej hole“.*

Počas SNP bol Telgárt miestom hrdinských bojov povstaleckých vojakov a partizánov a zároveň miestom krutých fašistických represálií. Mnohí autori opísali pre Telgárt

najdôležitejšie roky, ktoré sa stali medzníkom a akýmsi mostom medzi minulosťou a nádejnejšou budúcnosťou.

Viliam Marčok vo svojej básni **Telgárt – Švermovo** ospevuje odvahu hrdinov v tom najťažšom okamihu.

*..., Lahol si popolom... Ale
ešte aj z neho vzdorovali iskry pušiek,
keď železný kapitán Stanek
po dvakrát presekol
škrtiacu slučku presily
a vošiel navždy
do tvojich piesni.
Keď sa ťa nakoniec predsa len
zmocnili tigre a pantery,
naposledy si sa stal
záhradou zvierat“...*

Ján Brocko, poslucháč práva, dal prednosť účasti v SNP a protifašistickom odboji. Písal pod pseudonymom Ján Rok burcujúce básne v povstaleckej tlači. Po smrti mu vyšla básnika zbierka Ohlas (1946). Báseň **Telgárt** venoval vypálenej obci.

*...“Ach žalosť moju nevyovie nik,
nik nerozkýve taký pomsty zvon,
čo by zvonil k veľkej sláve
nad zúboženým Telgártom“...*

Dvojica autorov **Rudolf Fabry – Bohuslav Graca** vo svojej publikácii **SNP prameň hrdinstva a sily** chcú priblížiť čitateľovi dejiny slovenského národa v druhej svetovej vojne a historické vyvrcholenie v SNP. Ani oni nezabudli spomenúť Telgárt. *...“Tento prúd povstalci zastavili pri rázovitej slovenskej dedine – Telgárt, ktorý práve tak ako Strečno – stal sa symbolom protinemeckého oslobodzovacieho boja slovenského ľudu. Vypálenie tejto rázovitej furmanskej a drevorubačskej podhorskej dediny malo zastrašiť, ale nezastrašilo povstalcov, naopak, vyburcovalo ich k húževnatému odporu. V druhej polovici septembra prešli pri Telgárte povstalecké vojská a partizánske jednotky do protiútoky a zatlačili nemecké jednotky temer k blízkeму Popradu“.....*

Vladimír Babnič knihu s názvom **Vo veľkej vojne malá vojna** určil predovšetkým mládeži, o ktorej si myslí, že len veľmi málo vie *o malej vojne* v tej veľkej vojne, o Slovenskom národnom povstaní. Kniha je osobnou výpoveďou autora. Oznamovacími vetami prináša fakty, ktoré ukazujú hrôzu, ktorá sa počas SNP odohrala. ...“ *Z Kráľovej hole podúva, z nej vždy podúva. Razom je drevený Telgárt v plameňoch... V Telgárte bolo 415 domových čísel. Od toho dňa, piateho septembra, je ich o 260 menej*“ .

Ladislav Takáč v knihe **Nezabudnite na Telgárt** opísal dramatické deje, ťaživý demoralizujúci ústup ľudí, ktorí tak odvážne bojovali, ale aj neopísateľnú radosť z jedinečného víťazstva povstaleckých síl v SNP vybojovanom pri Telgárte. Vyrozprával udalosti, ktoré tvoria najvýznamnejšie kapitoly boja nášho ľudu za svoju slobodu. Kniha je výpoveďou autora, ktorý opísal spomienky veliteľov, partizánov i prostých ľudí, ich dramatické zážitky. Svedčí o reálnych, prežitých udalostiach, ktoré sú navždy vryté v srdci a uložené na papieri. To, čo sa prečíta, môže sa zabudnúť, ale to, čo je uložené v srdci, to sa nikdy nezabudne, ani nestratí ...“*Väčšina obyvateľstva obce Telgárt i so svojim skromným majetkom utiekla pred Nemcami do hôr. Bolo vidieť dlhé rady vozov so starými ľuďmi, bosými ženami i deťmi. Muži nešli s nimi. Tí do jedného sa postavili do radu drahých slovenských vojakov a partizánov, do radu tých, ktorí v palbe nepriateľských gúľ sa ponáhľali zachraňovať, čo sa zachraňovať dalo. 5. september 1944 pri Telgárte. Deň naplnený bojovou aktivitou na oboch stranách. Deň, v ktorom protiútoky sa striedali z oboch strán až do večerných hodín. Ustupujúci Nemci podpálili dedinu a povraždili z radov miestnych občanov sedem mužov, dvanásť žien a dve deti. Pri ústupe beštiálne zavraždili na východnom okraji obce aj štrnásť povstaleckých vojakov, ktorých zaujali v predchádzajúcich bojoch. Vyhoreli dve tretiny dediny, t.j. 260 domov i s hospodárskymi budovami, so zariadením i statkom*“....

V povstaleckých Národných novinách sa objavovali okrem iného aj humorné básničky.

*„Naši chlapci pri Telgárte
Vyprášili Nemcom gate,
Ešte ich aj teraz prášia,
tak im treba, čo tu strašia.
Nech sa berú kade ľahšie,
Ved' sú toto kraje naše,
A čo tu má Nemec v hrsti,
Len ho bite, však to pustí“ ...*

PRACOVNÝ LIST PRE ŽIAKA – Ľudová pieseň

Pieseň sprevádza každého človeka od kolisky.

1. Doplň nedokončené vety:

a/ Báseň určená na spievanie sa nazýva

b/ Autorov uvedených piesní nepoznáme, preto ich voláme

c/ Piesne, ktoré spieva matka svojim deťom, sa nazývajú

d/ Text a melódia ľudových piesní sú viazané,, a

.....

1. Piesne poznáme:





2. Ku každému druhu piesne napíš názov aspoň jednej zo svojho regiónu!

a/ ľúbostné

b/ príležitostné

c/ uspávanky

d/ pracovné

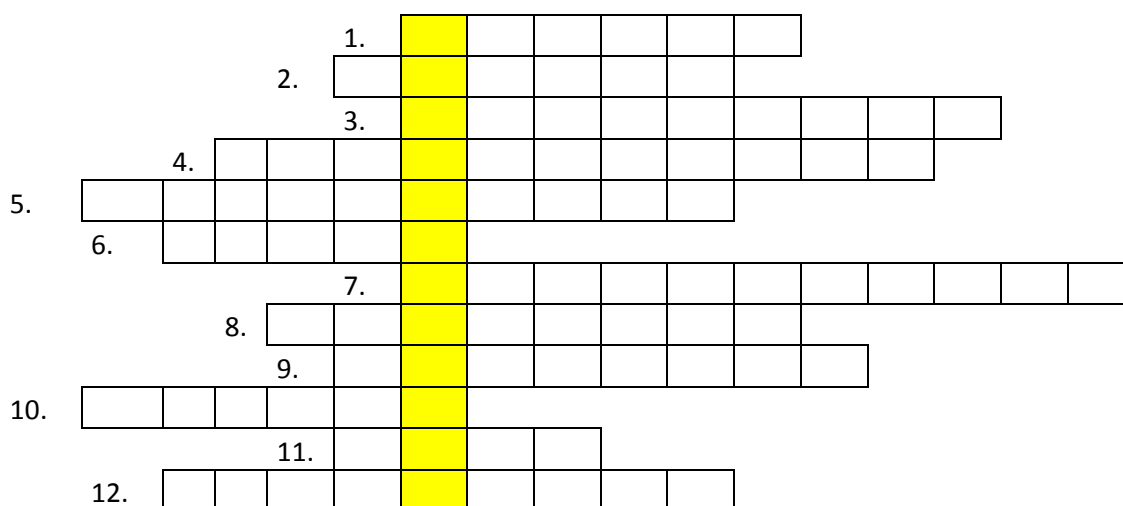
e/ koledy

3. Doplň!

Ľudia si spievajú, aby _____. Mňa od narodenia sprevádza
pieseň_____. Moji starí rodičia najradšej spievajú
_____. Pieseň _____ sa vyznačuje pomalou,
ťažavou melódiou.

4. Na text svojej obľúbenej pesničky, napíš rozprávanie!

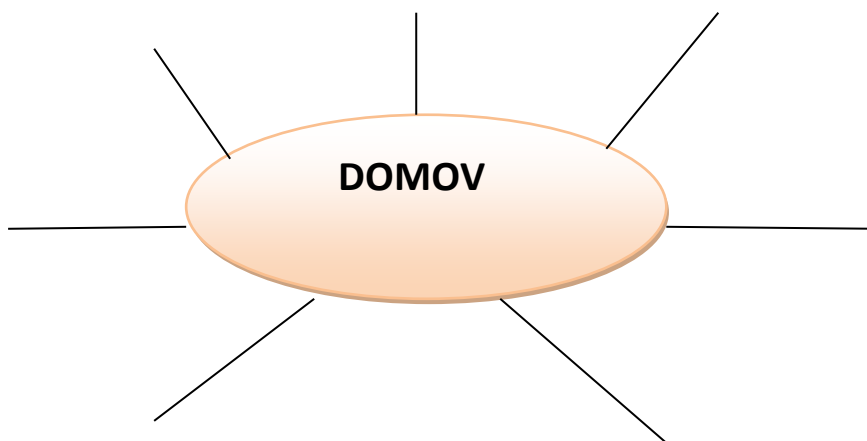
5. Vylúšti tajničku!



1. Rozprávka, ktorá nemá autora. 2. Hudba nárečovo. 3. Zberateľ slovenských rozprávok. 4. Mamička, sestrička, zajačik. 5. Ako sa šírili ľudové rozprávky? 6. Rozprávka, ktorú napísal autor. 7. Prenášanie vlastností z ľudí na neživé predmety, javy. 8. Básnický prívlastok. 9. Prenášané významu na základe vonkajších a vnútorných podobností. 10. Pravidelné striedanie prízvukových i neprízvukových slabík. 11. Jeden riadok v básni. 12. Spisovateľka narodená v Červenej Skale, N=Ň.

PRACOVNÝ LIST PRE ŽIAKA – Domov

1. Napíš slová, ktoré ťa napadnú. K podstatným menám dopíš prídavné mená.



2. Doplň pravopisné cvičenie!

Tu som sa narodil, medzi vrhm_, hájm_,

prekrásn_ kút_eme, klenot dolinam_ .

Oči si tu pasiem na nevšednej kráse,

tu sa moje srdce od dojatia trasie,

keď počúvam pieseň vzdialenej ozven_ :

Na _kraľovej_oli stojí strom zelen_ .

Svojrázn_je _elgárt, aj keď nebohat_ ,

panenská pr_roda jeho poklad zlat_ -

Chotár mnohotvárn_ , tuh_ šťa okova,

Tu puto spojivé územia _iptova,

_atier, _piša, _rona, ale i _emera.

V chotár_ _elgártu rieka _ron v_yviera.

3. V básni vyhl'adaj:

a/ rým.....

b/ metaforu

c/ personifikáciu.....

d/ prirovnanie

e/ epiteton

4. Vymysli *CINGUAIN* – 5 veršovú báseň na tému DOMOV!

podstatné meno _____

prídavné meno _____

sloveso _____

vyjadrenie pocitu _____

synonymum _____

5. Čo by si zmenil vo svojej rodine, v rodnom kraji, prečo?

6. Ako by si sa cítil, keby si domov stratil?



7. Napíš, pocity tých, ktorí majú svoju rodinu, svoj domov!

8. Nakresli vlajku: slovenskú, rómsku a svojej obce!



PRACOVNÝ LIST PRE ŽIAKA – Kráľ Matej na Kráľovej holi

1. Napíš celé meno kráľa Mateja!

2. Charakterizuj tromi prídavnými menami kráľa Mateja!

--	--	--

3. Vyber správnu možnosť!

Kráľ Matej a Jánošík sa mohol stretnúť na Kráľovej holi. ÁNO
 NIE

Svoj výber zdôvodni!

4. Napíš tri spoločné vlastnosti kráľa Mateja a Jánošíka!



5. Pokús na napísať dialóg kráľa a baču:

K:

B:

K:

B:

K:

B:

6. Doplň vetu:

Matej Korvín žil v _____ storočí, nazývali ho kráľ so znamením _____.

PRACOVNÝ LIST PRE ŽIAKA – Telgárt a okolie v literatúre

1. Ktorí štúrovskí básnici písali o Kráľovej holi? Správnu odpoveď napíš vedľa obrázku!



2. Cloze test

Každodenný život opísal Jozef Červínka v knihe a Ján Komorovský v knihe . O dramatických udalostiach počas SNP sa dočítame v knihe *Vo veľkej vojne mála vojna* od spisovateľa a v knihe *Nezabudnite na Telgárt* od spisovateľa .

2. Mená troch autorov, ktorí napísali báseň s názvom TELGÁRT napíš v abecednom poradí! (liamvi čokmar, náj kobroc, chalmi šiakspi)



3. Uhádni kto som!

Narodila sa v Červenej Skale, napísala , kde spracovala zápisky otca Júliusa Chudíka, chotára v Nízkych Tatrách, v ktorom vyjadrila otcove zážitky.



4. Zoraď správne diela Michala Spišiaka !

VYZNANIE

PRÓZA

POÉZIA

SMRŤ PRIŠLA V BIELOM

KYTICA Z KVETOV LÁSKY

ČARODEJKA

BIELA HORA

ZO ZÁPISNÍKA

5. Odpovedz na otázky!

a/ Ktorá kniha od M. Spišiaka prináša historicko-geografický prehľad o lavínových katastrofách vo svete i na Slovensku?

b/ Ako sa volajú kapitoly tejto knihy?

c/ Kde sa odohráva dej II. kapitoly?

d/ Čím sa živili hrdinovia?

e/ Koľko básni obsahuje zbierka *Vyznanie*?.....

f/ V básni *Telgárt* spomína okrem Horehronia aj

6. Vysvetli pojem *smrť prišla v bielom*?

Telgárt v tvorbe rodáka Michala Spišiaka

Michal Spišiak sa narodil 30. januára 1936 v Telgárte. Študoval v Košiciach, v Bratislave a v Prahe. Pred odchodom do dôchodku pôsobil ako riaditeľ v rezorte kultúry. Poéziu začal uverejňovať v rodnom kraji, v novinách Horehronie. V súčasnosti pôsobí v Košiciach. Navštívil desiatky krajín, najviac mu učarovala príroda v okolí prameňa Hrona, jej krásu prvýkrát zobrazil v básni Telgárt.

Debutoval zbierkou VYZNANIE (1998). Zbierka obsahuje 46 básní, z ktorých cítiť lásku k rodnej dedine. Druhá básnická zbierka Z KVETOV LÁSKY (2001) má 3 kapitoly: *Čas Ťa nezavial, Pod mocnými krídlami, Verše z ulice.*

Tragédiu v Nízkych Tatrách opísal v knihe SMRŤ PRIŠLA V BIELOM (2003) V kapitole *Katastrofy* stručne uvádza historicko-geografický prehľad o lavínových katastrofách vo svete i na Slovensku. Kapitola *Prišlo to tak rýchlo* nás vtiahne do situácie, kde tí, ktorí prežili stále zápasili o život. Knižku adresoval rodinám a potomkom obetí lavíny nad Dolnou Lehotou, kde zahynulo 14 mužov a 2 ženy z Pohorelej a Telgártu.

V knihe ČARODEJKA (2004) píše o záhadných príhodách, ktoré nie sú iba kaleidoskopom spomienok, sú obohatené skúsenosťami života bojujúcimi proti neodôvodnenej poverčivosti.

Knižka ZO ZÁPISNIKA (2005) obsahuje básne ale aj krátke príbehy, spomienky, zážitky, historiky, v ktorých možno nájsť zrnká lásky, poučenia, humoru, ale i prekvapenia a bôľu.

V roku 2009 vyšla knižka BIELA HORA, je výber toho najlepšieho zo spomínaných prozaických diel. Autor sa svoju tvorbu prihovára jednoducho a prirodzene.

Telgárt má slávne dejiny. Vďaka festivalu staroslovienčiny, ktorý býva v Telgárte každý rok, máme možnosť stretnúť sa s jazykom Cyrila a Metoda, ktorý dnes už mnohí nemáme možnosť počuť. Na festival nezabudol ani básnik:

Óda na festival

Ó, aké rozozvučné sú v uzímených dňoch jesene doliny, kostoly a kultúrne stánky pod

Kráľovou hoľou.

Telgárt vedno so susedmi velebí bohatstvo svojich predkov.

Otvára srdce piesňam ľudu tejto zeme,

*odkazu Cyrila a Metoda,
a slovám vzdelancov slovenského národa
ako kytice lúčnych kvetín rodnú krásu rozdáva.*

Lavínové nebezpečenstvo. Hrozba ukrytá vysoko v horách. Taká vzdialená, taká nevyspytateľná. A zrazu sa to stane. Biela tma pohlcuje všetko a všetkých, čo sa jej postaví do cesty. Studené ticho, bolesť a smrť pre tých, ktorých prikryje ako 8. marca 1956 snehová lavína zo Ždiarskej hole v Nízkych Tatrách v údolí Vajskovej. Bola to najväčšia lavínová tragédia v histórii Nízkych Tatier. Lavína lámala stromy i s koreňmi a brala so sebou všetko, čo jej prišlo do cesty, zasiahla aj drevorubačskú chatu. Usmrtila šestnásť ľudí, z toho sedem bolo z Telgártu, traja drevorubači tragédiu prežili.

M. Spišiak píše: *„Tlak vzduchu, spôsobený čelom lavíny, zničil domček a jazyk lavíny zasypal jeho pozostatky i ľudí, ktorí boli v ňom. Jedného robotníka vyhodilo z domčeka, pravdepodobne cez okno až do vzdialenosti 200 metrov. To ho zachránilo pred zasypaním, a aj keď ťažko zranený, v šoku, dokázal privolať pomoc.“*

Tak ako lavíny, aj vojny nám nastoľujú problém dobra a zla. Dobra a zla, spôsobené prírodou a dobra a zla, ktoré sú dielom človeka a ľudskej spoločnosti.

Telgárt navždy ostane symbolom hrdinstva a víťazstva povstaleckých síl nad fašizmom. Boje povstalcov pri Telgárte sa opodstatnene zapísali zlatým písmom do dejín Slovenského národného povstania.

Nezabudni, Telgárt! Je to výzva alebo rozkaz? Sú to slová, ktorými autor nazval svoju báseň.

Písal sa rok 1944. V dolinách Horehronia ležala tmavá noc.

Augustová. Ty si neodpočíval.

Všetci sme bdeli a čakali.

*Tá noc bola najdlhšia v našom živote.
Nikdy predtým sme sa tak nebáli.*

O svoj domov, jeden o druhého.

PRACOVNÝ LIST PRE ŽIAKA - Cyril a Metod



1. Označ správnu odpoveď! Cyril a Metod prišli na naše územie:

- v r. 836 - 8. storočí
- v r. 863 – 9. storočí
- v r. 836 – 9. storočí

2. S akým cieľom prišli? Napíš aspoň dve vety!

3. Máš možnosť stretnúť sa s jazykom Cyrila a Metoda?



4. Zisti, kde sa každý rok organizuje Festival staroslovienčiny! Predstav toto miesto svojmu kamarátovi!

5. Rok svätých Cyrila a Metoda na Slovensku bol:

a/ 2010

b/ 2013

c/ 2000

Svoju odpoveď zdôvodni!

PRACOVNÝ LIST PRE ŽIAKA – Slovenské národné povstanie

1. Čo by si chcel vedieť o SNP, a prečo?

2. Zahraj sa na novinára a pre interview napíš päť otázok, ktoré by si sa spýtal účastníka SNP!

- 1.
- 2.
- 3.
- 4.
- 5.

3. Podčiarkni správnu možnosť!



Pamätník SNP sa nachádza: a/ v Košiciach

b/ v Banskej Bystrici

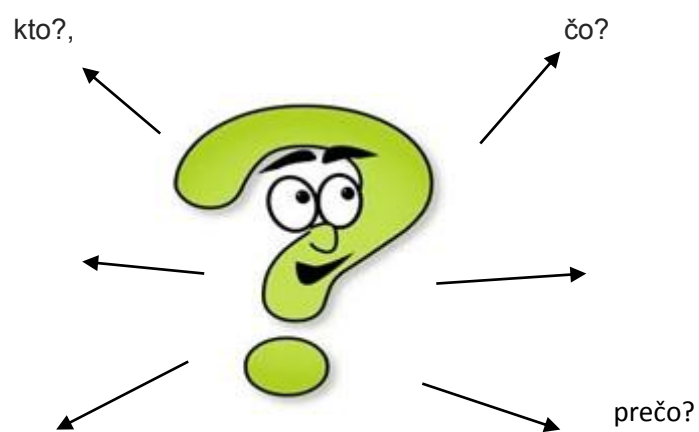
c/ v Bratislave

7. Čo je dôkazom toho, že niektorí ľudia na SNP spomínajú so slzami v očiach. Napíš tri argumenty, ktoré vyplývajú z ukážky Ladislava Takáča v knihe *Nezabudnite na Telgárt!*

8. Napíš vetu, ktorá hovorí o najsmutnejšej udalosti počas SNP pod Kráľovou hoľou!

9. Napíš správu, ktorá hovorí o tejto najsmutnejšej udalosti!

10. Správa má odpovedať na základné otázky :



11. Nakresli najsmutnejšiu a najkrajšiu udalosť!